

IDENTITAT DE GÈNERE EN LA LLUITA DE CLASSES

UNA QÜESTIÓ PER PLANTEJAR MOLTES PREGUNTES I ALGUNES RESPOSTES

Arnau

“Les crítiques que produeix el feminisme és el millor que ha donat el segle XX. És la postura política que va més al fons, perquè es proposa discutir justament que qualsevol jerarquia pot trobar un lloc natural en els cossos i ha de ser desarticulada des d'allà. Al discutir l'arrel de la subordinació, que per portar diferències sóc inferior (en els nostres casos diferències sexuals, però junt amb això en comencen a sorgir moltes altres) va justament a l'arrel de l'arbitrarietat de la submissió”¹ (Diana Maffia).

L'opressió o desigualtat de 'gènere' és una evidència històrica en la nostra societat, caracteritzada pel domini del sistema 'capitalista patriarcal'. A partir d'aquí han anat sorgint un seguit de teories i de lluites dirigides a enfrontar a aquest sistema, algunes més encarades a la part 'patriarcal', altres més encarades a la part 'capitalista' i altres més encarades a enfrontar-se a les dues parts, buscant-ne les seves relacions. També cal tenir en compte que no totes són “o blanc o negre”, i que totes tenen els seus contextos, estratègies i especificitats, però per fer-nos-en una idea crec positiu fer aquesta diferenciació.

Sense deixar d'observar les característiques i els exemples de les dues primeres categories, crec que les persones que ens sentim identificades en l'anàlisi marxista, de lluita de classes, de la societat, hem d'optar per la tercera. Analitzar i combatre el sistema “capitalista patriarcal” en el seu conjunt, tenint en compte totes les seves característiques i relacions (econòmiques, ètniques, nacionals, de gènere sexual, edistes...).

Diversos corrents marxistes crec que s'han estancat en el seu discurs de gènere sexual, mantenint-se una dicotomia “home”-“dona”, sense entrar en les diverses diferències dins de la categoria “home” i dins de la categoria “dona”, ja siguin ètniques, culturals, d'edat, sexuals (heterosexualitat, homosexualitat, transvestisme...).

El concepte resumit en la frase “*Les dones sostenen la meitat del cel*” de Mao Tse Tung fou un avenç importantíssim en la concepció de gènere sexual a la Xina revolucionària, on es provenia d'una societat feudal on la figura de la “dona” era exclosa totalment de la participació política. Però seria un error

¹ Diana Maffia, “Géneros y educación popular, Último encuentro 2006, ‘Desafíos actuales del feminismo’”.

quedar-nos en el concepte “la meitat del cel sostingut pels ‘homes’ i l’altre meitat per les ‘dones’”.

D’altra banda, també han sorgit corrents que critiquen aquest anàlisi “simplista” (“home”-“dona”) caracteritzat pel marc heterosexual, però que en alguns aspectes semblen incapaços de seguir un discurs “de classe”, que identifiqui les problemàtiques de gènere sexual dins de la societat on es troben.

Per això trobo imprescindible repensar constantment l’anàlisi de gènere sexual identificant-lo en tot moment a l’anàlisi “de classe” de la societat.

IDENTITATS DE GÈNERE

La identitat és la creació cultural que ens defineix com a participants d’un grup social, que crea vincles i diferències, orientades cap a la comunitat o cap a la exclusió. Depenent de la voluntat de la identitat i de les relacions entre les diverses identitats.

Així doncs, al analitzar la identitat de gènere sexual, partim primerament del conflicte d’interpretacions derivades del vincle entre la “natura” i la “cultura”. En el cas que li donem més importància identitària al fet “cultural” hem de tenir present que aquest és fruit de l’evolució social, i que per tant, està en moviment constant, de readaptació a nous plantejaments o situacions. Per tant, entendríem que tenim la capacitat de modular l’aspecte “cultural” del gènere sexual.

En un dels seus escrits, Andrea D’atri exposa que *“el gènere comprèn el conjunt de les conductes que es construeixen socialment sobre la diferència sexual i que fan que dones i homes es comportin femenina o masculinament. (...) Però aquesta diferenciació tanca en si mateixa la trampa d’una jerarquització, és a dir, una valoració positiva i/o negativa associada, de tals propietats o conductes”*² i citant un concepte d’un llibre de Gianella Santa Cruz, exposa: *“En aquest sentit, el gènere no és una categoria descriptiva sinó una normativa que determina la posició social de les dones i els homes”*³.

Dins d’aquest plantejament molt lligat a l’estructura social del poder, trobem que la societat capitalista patriarcal històricament ha adaptat les relacions de diferència i d’opressió de l’home sobre la dona, tal com ha adaptat els privilegis d’una classe (on s’hi ha situat les dues catalogacions de gènere sexual) sobre una altre (on també s’hi troben les dues catalogacions de gènere sexual).

Però tot i que en termes generals i puntualitzant-ne especificitats crec encertat aquest anàlisi, també considero que s’ha d’anar més enllà de la separació ‘home’-‘dona’ en l’anàlisi de gènere. Aspectes com l’homosexualitat, el transvestisme i el qüestionament dels elements identitàris que marquen la separació entre ‘home’-‘dona’ (sobretot els de caire més social com el caràcter), són evidències clares que cal repensar aquesta dicotomia totalitzada

² Andrea D’atri, “Oprimidas y explotadas. Las mujeres de la clase obrera”.

³ Andrea D’atri, “Oprimidas y explotadas. Las mujeres de la clase obrera”.

per plantejar lluites i solucions que vagin més enllà d'igualitarismes "tancats" i "prefabricats".

Diana Maffia observa que *"cada subjecte pertany a gèneres, classes, edats i ètnies diferents que poden combinar-se unes amb les altres de diverses formes"*⁴, d'aquesta manera ens creuem amb l'ineludible debat sobre "igualtat i diferència".

El concepte "igualtat" sembla marcar l'objectiu del pensament socialista, humanista, en tant que entén la igualtat com a desaparició de tota exclusió, opressió i explotació. Però tenint present que persegueix la màxima de *"de cadascú segons la seva capacitat, a cadascú segons les seves necessitats"*. Així doncs, l'igualtarisme sols seria la configuració d'un context de drets o d'oportunitats que permetessin desenvolupar la "diferència" en llibertat. *"...Respecte per la diversitat d'identitats (sexuals i d'altres) i a la vegada mantenir la capacitat d'acció col·lectiva"*⁵. Expressat en paraules de Diana Maffia.

Per això considero important, juntament amb l'anàlisi de les diferències i opressions de gènere sexual, repensar el mateix concepte de gènere sexual i la possibilitat de desfer i refer les seves catalogacions i estructures dins de la nostra societat.

I no es tracta de desprendre'ns del gènere sexual, sinó de situar-lo al seu lloc tenint en compte les seves relacions socials d'identificació i de poder que se'n desprenen, i en tot cas modificar-ne la percepció per transformar aquestes relacions socials, l'arrel de la discriminació.

Es tracta de poder sentir-nos orgullosos d'haver nascut en el cos que ens ha tocat, i que aquest orgull es pugui relacionar amb concepcions de respecte i tolerància, de lluita i d'humanisme, en un desenvolupament crític que cerca l'alliberament en societat.

*"...las mil y una cosas que me hacen mujer todos los días
por las que me levanto orgullosa
todas las mañanas
y bendigo mi sexo".*
(Gioconda Belli)

VALORS I ROLS ASSOCIATS AL GÈNERE SEXUAL

Per reconstruir o deconstruir les categories de gènere sexual cal identificar-ne l'estructura actual, en aquest cas definida com a "patriarcat", i els valors i rols que fomenta en cada part.

En un brevíssim repàs, on de segur que mancarà de molts conceptes, trobem que aquesta societat capitalista, amb el patriarcat com a estructura de gènere

⁴ Diana Maffia, "Lo que no tiene nombre".

⁵ Diana Maffia, "Lo que no tiene nombre".

sexual, promou la figura del mascle heterosexual com la força dominant, hereu de la força bruta, erigit com a dirigent en l'àmbit socio-polític. I sempre en un segon pla, com un complement (ja escrit en la guia de la religió catòlica) la figura de la femella heterosexual com la portadora de la tendresa sentimental, feble i submissa al mascle heterosexual, al ser incapaç de situar-se a la direcció de l'activitat socio-política, relegada així a ocupar-se de l'àmbit privat sota el paraigua protector del mascle dominant. Evidentment, aquest conjunt de plantejaments tampoc exclouen que si el mercat necessita mà d'obra femenina, aquesta aparegui en massa en l'escena pública. Això sí, com a simple treballadora.

Això seria pel què fa a la dicotomia "home"- "dona" heterosexual. Però, què passa amb la homosexualitat o el transvestisme, com s'haurien de classificar? I quins rols i valors haurien d'adoptar? Evidentment, com a societat caracteritzada per témer i criminalitzar la "diferència", aquestes característiques s'associen primerament al tabú, que en complica l'anàlisi i en fomenta l'exclusió, i seguidament ens trobem en una complexa assignació i barreja de rols, valors i aptituds.

I a partir d'aquest anàlisi simplista, però bàsic i força generalitzat encara, ens anem trobant amb les diferents situacions pròpies d'una societat en moviment constant, trasbalsada per les lluites que intenten transformar-la, les crisis i "noves" necessitats d'un mercat econòmic que segueix marcant la pauta a la orientació cultural i les posicions ideològicament "conservadores" que tracten d'impedir tot alliberament social.

És per això que no ens hem de tancar amb unes teories tancades i potser bones, però amb parts obsoletes. S'ha d'anar analitzant constantment la condició dels rols dins dels grups socials i el vincle amb els diversos gèneres sexuals, edistes, ètnics, de tipus de personalitat o habilitat (timidesa, dificultat d'expressió oral...), per veure si hi ha una "comunitat" en conjunt discriminada i quina és la millor manera d'evitar la discriminació, opressió o explotació.

En aquest cas també s'hauria de repensar si el què cal és la "inclusió" de les parts discriminades o la "eliminació" del "rol negatiu", o un entremig de les dues coses.

GÈNERE SEXUAL I LLUITA DE CLASSES

*"A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona,
de classe baixa i de nació oprimida.
I el tènol atrzur de ser tres voltes rebel".
(Maria Mercè Marçal)*

"Considerem que la lluita de classes és la força motriu de la història i que les dones integren les diferents classes socials en pugna. (...) L'explotació seria una categoria que enfonsa les seves arrels en els aspectes estructurals econòmics. Mentre que la opressió la podríem definir com una relació de

*submissió per raons culturals, racials o sexuals. És a dir, la categoria d'opressió es refereix a l'ús de les desigualtats en funció de posar en desavantatge a un grup social*⁶. Partint d'aquest anàlisi d'Andrea D'atri podem iniciar el debat o plantejament sobre la relació entre la "lluita de classes" i el concepte de "gènere sexual".

Un discurs de gènere sexual aïllat del seu context social, que no inclogui les relacions de producció, els valors imperants i la cultura social en general, pot portar a confusions que fins i tot poden arribar a afavorir el sistema polític-econòmic dominant. Ja que pregonar un anàlisi de gènere sexual evitant l'anàlisi de l'explotació "de gènere", ens pot aïllar de la realitat. A la vegada, un anàlisi que busqui la destrucció o la desaparició de l'opressió "de gènere", però que es desentengui de les altres opressions i explotacions socials (com poden ser les ètnico-racials o les econòmiques) no té cap sentit, entenent que el sistema capitalista (basat en la contradicció intrínseca de l'explotació) té la capacitat d'adaptar-se a la desaparició de certes desigualtats identitàries mantenint sempre uns guanys basats en l'explotació desigual (per augmentar els guanys d'unes, augmenten les pèrdues de moltes).

Un dels aspectes estretament relacionats amb l'estructura econòmico-social de la població és la "independència econòmica". A través de l'estructura jeràrquica familiar, la "dona" ha estat exclosa del control econòmic d'aquesta unitat social, la qual cosa ha suposat un entrebanc molt difícil de superar per totes aquelles que han volgut, o volen, trencar amb els vincles familiars per treure's de sobre l'opressió "masculina" dins d'aquest espai, ja vingui per part de la "parella" o de la figura "paternal". Aquest doncs, seria un dels motius més forts per vincular la lluita de gènere sexual amb la lluita "econòmica", però no tan sols per dotar de "benefici econòmic" a la "dona" oprimida, sinó per replantejar a la vegada un model social que trenqui amb tota desigualtat econòmica, on cap persona s'hagi de sotmetre per subsistir en la vida.

L'anàlisi de la situació d'opressió de gènere sexual dins la classe treballadora mereix una observació especial, que demostrarà l'antagonisme amb la opressió de gènere sexual dins la classe "burguesa" (dins l'elit econòmica de la societat). Així doncs, els problemes d'una persona que se sent agredida per l'aspecte del gènere i que al mateix temps se sent agredida per l'explotació al seu lloc de treball (on també s'hi pot vincular la opressió de gènere com a element afegit), únic lloc d'on treure recursos econòmics si és que en pot disposar, amb unes càrregues familiars que li donen una doble explotació al seu treball, segurament variaran força dels problemes d'una persona que se sent agredida per l'aspecte de gènere però que viu enmig de la elit econòmica, que disposa de recursos econòmics directament o sap que pot recolzar-s'hi acudint a familiars o conegudes, que no fa la doble jornada laboral (pública i privada). Les dues persones poden patir opressió de gènere, però de maneres diferents. Per això han de ser analitzades amb l'especificitat del seu context social, situant-les enmig de la lluita de classes i observant-ne amb sentit crític els objectius de superació de la opressió d'ambdues. La que viu enmig de la classe treballadora pot buscar el seu alliberament partint d'un alliberament col·lectiu, de classe. Pot

⁶ Andrea D'atri, "Oprimidas y explotadas. Las mujeres de la clase obrera".

voler la igualtat de condicions amb les seves companyes de classe (de tots els gèneres sexuals), però també voldrà l'emancipació d'aquesta classe en el seu conjunt. En canvi, la que viu enmig de la elit econòmica pot buscar el seu "alliberament" a través del reconeixement individual, pot aspirar a situar-se al capdamunt de la piràmide del poder sense que la condició de gènere li ho impedeixi. Però difícilment pretindrà un alliberament col·lectiu (segurament, degut als principis competitivistes inserits en aquesta societat, no el pretindrà ni pel col·lectiu de gènere que es troba en la mateixa elit econòmica). Podríem dir que tot i estar les dues persones oprimides per la raó de gènere, la seva condició de classe marcarà profundament aquesta opressió, la seva lluita conseqüent i el tipus d'alliberament.

És en aquest sentit que crec que cal dotar al feminisme d'una lluita ideològica "proletària", "de classe", agrupant-la en tot moment al conjunt de les lluites socials. Defensar un feminisme que no combati a la vegada l'opressió de gènere i la explotació capitalista és discriminar i fer prevaldre l'opressió i l'explotació als gèneres sexuals de la classe treballadora. De la mateixa manera que no tenir en compte els contextos d'imperialisme, racisme i opressió nacional en la lluita feminista pot perjudicar al gènere sexual que és oprimat per la raó de gènere i per la raó ètnica, cultural o nacional.

El mateix Che Guevara, en una carta dirigida a les seves filles, expressava: *"Sobretot, sigueu sempre capaces de sentir en lo més profund qualsevol injustícia comesa contra qualsevol en qualsevol part del món. És la qualitat més bella d'un revolucionari"*.

Seguint aquesta premissa ètica, no podem deixar que el feminisme tanqui les portes a cap tipus d'opressió o explotació, no podem permetre que discursos disfressats de "postmodernitat" ens allunyin de totes aquestes lluites. De la mateixa manera que convertim la lluita d'alliberament nacional, la lluita en defensa del medi ambient i de les diverses formes de relació amb la natura i els demás animals, la lluita contra l'exclusió ètnica i social, en parts inseparables de la lluita de classes, hem de concebre el feminisme, la lluita contra l'opressió per raó de gènere sexual dins de la lluita de classes, tal com anirem fent amb les noves lluites que anem incorporant a mesura que ens topem amb noves situacions i reflexions.

REVOLUCIÓ MUNDIAL

En un breu estudi sobre les diverses opressions de gènere, l'escriptora Alizia Stürtze assenyala: *"El tipus de desenvolupament, el paper de la dona en l'estructura econòmica i les formes culturals són, a més, diferents en les diverses regions del planeta"*⁷.

Doncs també cal tenir en compte la diferència entre les diverses societats. Ja sigui entre les diferents capes socials d'una mateixa nació o Estat com entre les diferents nacions o estats. Així ens podríem trobar en un context de desaparició

⁷ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

de certes desigualtats de gènere sexual (tenint en compte fins i tot la desaparició del domini 'heterosexual') en les altes esferes d'un Estat "enriquit", però que es mantingui la desigualtat de gènere sexual en altres Estats explotats per aquest (i que aquesta explotació també s'aprofiti de la desigualtat de gènere sexual) o que fins i tot es mantingui una desigualtat de gènere sexual en capes desfavorides econòmicament del mateix Estat "enriquit".

Un fet de semblants característiques el podríem trobar en aquest fenomen de "les dones en el poder", on sobretot en els Estats "enriquits" algunes dones han tingut accés a certes posicions de poder polític i econòmic, adaptant-se plenament a les lleis del sistema i reproduint les condicions d'explotació amb tanta fúria com els seus anàlegs 'masculins'. Exemples típics com la Thatcher a Gran Bretanya, la Duquesa de Alba a l'Estat Espanyol o la Condoleeza Rice a Estats Units mostren clarament com l'accés de la 'dona' (aquests casos no són 'accés a gran escala', clar) als centres de poder, no sols no fa desaparèixer la desigualtat per raó de gènere sexual, sinó que tampoc fa desaparèixer la desigualtat que provoca la política d'explotació i expoli que caracteritza el sistema capitalista. Cap d'aquests Estats que presumeixen de tenir "dones" en el poder s'implica conseqüentment en eliminar el què considero el pitjor mal sobre el gènere "femení" en termes mundials: la "feminització de la pobresa".

I no és d'estranyar, perquè aquests Estats basen el seu enriquiment en l'expoli dels recursos naturals dels pobles col·lonitzats i recol·lonitzats (ara sobretot a través del mercat mundial i les multinacionals) i en l'explotació dels seus recursos humans.

Vist amb aquest plantejament, el poder aconseguit per aquest grup de "dones" individuals perilla més per la capacitat de lluita i de revolta del conjunt de la humanitat exclosa o explotada pel sistema neoliberal, que no pas pel pensament "patriarcal conservador" dels seus homòlegs "masculins".

I és que tornem a trobar-nos que la opressió de gènere sexual es troba condicionada pel context social. Tal com ho expressa Alizia Stürtze, *"aquí, per exemple, la lluita contra la SIDA ens sembla bàsica; a Àfrica subsahariana, les mares seropositives donen el pit a les seves criatures perquè el risc que aquestes tenen de morir de gana és bastant major que el del contagi"*⁸.

Doncs quan fem l'anàlisi de l'opressió de gènere sexual a nivell mundial hem de saber distingir tots els tipus d'opressió i opressió que es troben en el sí de les relacions internacionals. Si a dins d'una mateixa nació o Estat trobàvem diferències entre les opressions de gènere sexual, i per tant havíem de trencar amb els plantejaments universalistes aliens al context social, en el medi internacional també hem de ser capaces d'analitzar la situació de les diverses societats en relació a la opressió de gènere sexual, tenint en compte tant la situació de pobresa o de submissió imperialista com el propi desenvolupament cultural.

⁸ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

En aquest sentit, en relació a l'estudi de la situació de la "dona" en altres pobles del món, Alizia Stürtze alerta: *"No podem decidir per elles quins són els seus problemes ni com han d'enfrontar-s'hi, ignorant la seva cultura ni el seu nivell de desenvolupament. Sí que podem ajudar-les a lluitar contra totes les traves econòmiques i ideològiques que el capitalisme occidental els imposa i que són les que els impedeixen el dret a un treball digne i creador i a la independència econòmica. En la situació de recessió actual, aquesta podria ser la nostra aportació més revolucionària i més 'universal'"*⁹. I acaba remarcant: *"És el capitalisme (i no el patriarcalisme) qui està en la base actual de la seva opressió"*¹⁰.

DISCURS DE L'ESQUERRA ANTICAPITALISTA

Mantenint la capacitat d'anàlisi constant de les condicions de desigualtat de gènere sexual, lligades als altres tipus de desigualtats i a nivell planetari (ja que ens trobem en una societat globalitzada mundialment), hauriem de saber fomentar un model de relacions igualitàries (en el sentit de desaparició d'opressió i explotació) de gènere (més enllà del cercle 'heterosexual') lligades evidentment a les altres relacions d'identitat social (cultural, ètnica, econòmica...).

Així, sense ignorar les especificitats identitàries, sobretot més reals quan les marca la mateixa opressió (l'etiqueta "dona-lesbiana" s'ha de tenir en compte sobretot quan unes persones són excloses o perjudicades socialment per la seva condició de 'dona' i de 'lesbiana') hem de saber traçar teories, models de funcionament i pràctiques que s'encaminin cap a la desaparició de tota etiqueta que sols té sentit per a la exclusió, opressió o explotació.

COM VOLEM QUE SIGUI LA 'PERSONA NOVA' EN QÜESTIÓ DE GÈNERE SEXUAL?

De la mateixa manera com hi ha contextos socials diferents que ens porten a utilitzar l'anàlisi de classes en l'estudi de l'opressió per raó de gènere sexual, també ens hem d'anar plantejant com volem definir l'estructura i les relacions de gènere sexual en la nova societat que pretenem crear a través de la lluita i la transformació.

Recollint les influències de les interpretacions de les lluites socials que exigeixen una transformació cultural en la persona, el què es coneix com a crear una "persona nova", ens hem de plantejar la possibilitat de ser protagonistes de la nostra pròpia vida i ser partíceps de la història, de la vida col·lectiva, sense que ho negui la condició de gènere sexual ni cap altre.

Tal com plantejava Alexandra Kollontai, *"cal rebutjar el canvi de les dones consistent en una assumptió acrítica dels valors considerats masculins"*. A la

⁹ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

¹⁰ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

vegada que situem les opressions en el seu context i establim estratègies de lluita per a superar-les, hem de repensar el conjunt dels valors que s'atribueixen a un o altre gènere sexual. El nostre objectiu és que els valors universals comunitaris i solidaris formin la base moral de totes les persones, desenvolupant les diferències i heterogeneïtats que ens fan característiques dins d'aquella igualtat d'oportunitats que mantindria l'estructura social col·lectivista.

La tendresa de l'amor vers la humanitat ha de ser compatible amb la consciència desperta, el sentit crític, el sentiment d'indignació davant la injustícia, la rebel·lia violenta com a resposta contra tota opressió antagònica.

Amb el foment de la tolerància entesa per Freire com "la virtut revolucionària que consisteix a conviure amb les diferents, perquè es pugui lluitar millor contra les antagòniques"¹¹.

LLUITA ANTIPATRIARCAL

*"Encara que pugui assenyalar-se que les dones pateixen discriminacions legals, educatives, culturals, polítiques i econòmiques, existeixen evidents diferències de classe entre elles, que estructuraran de forma variable no sols les vivències subjectives de la opressió, sinó també i fonamentalment, les possibilitats objectives d'enfrontament i superació parcial o no d'aquestes condicions socials de discriminació"*¹². Aquest plantejament d'Andrea D'atri, sorgit d'aquest vincle entre lluita de classes i lluita feminista, serveix per començar a marcar les diferents estratègies que poden anar marcant-se en aquesta lluita d'alliberament en relació al gènere sexual.

Sense oblidar la realitat de la desigualtat entre la dicotomia "home"- "dona" en els diferents espais de la nostra societat, des de la lluita feminista o antipatriarcal hem de ser capaces d'anar traçant unes estratègies que contemplin les més àmplies interpretacions d'opressió de gènere sexual dins del context social.

I qui és més capaç de traçar aquestes estratègies és la gent organitzada, la gent que s'organitza per destruir les estructures d'opressió i explotació i crear a la vegada nous espais, noves relacions de lluita i llibertat.

Diana Maffia, en aquest sentit apunta que *"un desafiament és integrar les demandes del feminisme en altres demandes socials, perquè ningú sols és dona"*¹³.

Doncs penso que d'això es tracta, de donar una visió genèrica a les lluites 'sectorials'. Una tasca sobretot de les organitzacions. Per això les membres de les organitzacions polítiques han d'implicar-se en la feina i en la direcció de les

¹¹ Paulo Freire. "Pedagogia de l'esperança".

¹² Andrea D'atri. "Oprimidas y explotadas. Las mujeres de la clase obrera".

¹³ Diana Maffia. "Géneros y educación popular, Último encuentro 2006, 'Desafíos actuales del feminismo'".

lluites sectorials, en aquest cas en les lluites per la transformació de les relacions de gènere sexual i fomentar aquestes lluites tant en la pròpia organització política “general” com en nous espais més “específics” en tant es vegi necessari, creant el què es coneix com a “comissions” o “organitzacions” feministes.

Aquests espais són necessaris tant per contribuir a fer un anàlisi més ric de la societat i treballar-ne les seves lluites antipatriarcal com per plantejar les relacions de gènere sexual en el sí de les organitzacions polítiques i el conjunt del moviment. I no només a partir de teories abstractes transmissores de discurs, sinó a través del qüestionament de la reproducció de rols o pràctiques que mantenen una opressió de gènere sexual i la incorporació de noves formes de relació i de treball allunyades d'aquests paràmetres.

I dins d'aquests espais es pot donar el què identificariem com a grups “mixtes” o grups “excloents” (sense negativitzar el concepte).

Entenc els grups “excloents” com a creacions degudes a la necessitat de trobar-se gent oprimida per una mateixa condició (en aquest cas de gènere sexual). I penso que han de respondre a una estratègia de lluita global, sent capaces de repensar les necessitats grupals en tot moment i mantenir sempre un vincle amb la lluita política “mixta”. Si una persona sols treballa políticament en un grup “excloent” pot perdre la noció de la realitat de les condicions d'exclusió en els grups “mixtes” i no ser capaç de combatre aquestes condicions d'exclusió dins del grup “mixt” (aquest crec que ha de ser l'objectiu principal dels grups “excloents”, el fet d'acabar amb les condicions d'exclusió en els grups “mixtes”, ara ja parlant tant a nivell intern d'organitzacions polítiques o a nivell del conjunt de la vida social.

Amb plantejaments que tenen el seu sentit com “la millor manera d'entendre una opressió és sofrint-la” veig necessari i oportú que ens ajuntem amb la gent amb problemàtiques similars per trobar clars sentiments de complicitat i per la necessitat de resoldre els problemes de forma col·lectiva.

Així, els grups “excloents” poden ser un avenç important per a desenvolupar més “lliurement” anàlisis i experiències grupals eficaces per combatre el patriarcat. Però hem de tenir sempre present que la més important és aquella lluita que és capaç d'unir els diferents gèneres sexuals en el l'anàlisi i el combat.

En aquest cas, l'important és demostrar que la catalogació de gènere sexual no és un perjudici per a la participació política, i la millor manera de demostrar-ho és demostrar que la capacitat de participació política en un mateix entorn és igual, independentment del gènere sexual. És en aquest sentit que el grup de gènere sexual ha de demostrar la seva capacitat de treball en els espais mixtes, no només la capacitat de desenvolupar lluita política per si soles en un col·lectiu només d'aquell gènere sexual.

I també hem d'entendre que totes les persones estem catalogades dins d'una categoria de gènere sexual, amb els seus “avantatges” i “inconvenients”, alguns

prou evidents, però d'altres potser poc analitzats. I si ens centrem en la dicotomia "home"- "dona", Diana Maffia també afirma que *"en relació al feminisme, penso que els homes poden ser feministes i que les dones poden ser feministes, però ni ser homes, ni ser dones garanteix res. Crec que el feminisme és una posició política i ideològica, per tant ni la portem hormonalment les dones, ni els homes estan impossibilitats de portar-la. (...) Jo crec que perquè algú es pugui denominar feminista, o poder sostenir que algú és feminista, es necessita una praxis feminista (...) implica posar la nostra acció al servei de no reproduir, ni que es reproduïxin, aquestes situacions de subordinació en l'àmbit que ens toca desenvolupar-nos (...) L'àmbit a aconseguir no és heroic, és l'àmbit de la vida quotidiana (...) aquest compromís el podem prendre homes o dones"*¹⁴.

A partir d'aquestes interpretacions de la lluita feminista, breus, mancades d'aprofundiment i obertes al constant replantejament, crec que podem començar a plantejar un dels perills que trobarem dins del propi moviment, de la pròpia organització, sigui "mixta" o "excloent": la contradicció entre el discurs polític i la pràctica real, tant en l'accionar purament "polític" com en els diversos aspectes de la vida quotidiana.

En aquest aspecte ens trobem amb la dificultat d'enfrontar el pilar fonamental de l'estructura patriarcal: la família. Alizia Stürtze ho sintetitza breument exposant que *"la família m'ha estat i m'és indispensable per sobreviure en el darwinista món actual, en ella hi he trobat amor i generositat, i ella és l'únic lloc -a més d'uns pocs amics- on he pogut reproduir sense por els meus valors i les meves creences en una societat justa i solidària. I, tot i així, mai m'he pogut desprendre del molest coneixement de que la família nuclear és la institució social primària i fonamental de reproducció del sistema capitalista, tant en el pla econòmic com en el dels valors, i que, a més, aquest se serveix d'ella per realitzar funcions com l'educació i manteniment dels fills o la cura dels ancians, que haurien de ser responsabilitat de la societat en el seu conjunt"*¹⁵.

També ens topem en complex món de les reivindicacions, de caire més o menys reformista, més o menys vinculades a la legislació, més o menys assumides per la "societat" i per la mateixa militància de la organització...

O el tema del canvi de rols, quan la separació entre oprimides i opressores en la qüestió de gènere en certes pràctiques sembla complicar-se, no ser tant clara, o adoptar formes que capgiren la situació. En aquest sentit crec que hi ha molt a treballar en l'aspecte del "rol autoritari".

Què passa quan "dones" assumeixen rols autoritaris i "homes" o altres "dones" són víctimes d'aquests rols?

El cas on una assemblea d'un col·lectiu "mixt" on una o diverses "dones" es fan escoltar i es converteixen en protagonistes destacades en la direcció del grup. D'entrada sembla que estigui molt bé, ja que donen exemple que una "dona"

¹⁴ Diana Maffia. "Géneros y educación popular, Último encuentro 2006, 'Desafíos actuales del feminismo'".

¹⁵ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

pot dirigir en la vida política, però resulta que en la mateixa assemblea altres “dones” són excloses o menyspreades, inclús per aquestes “dones” que han aconseguit “poder” i que curiosament es caracteritzen per reproduir valors “masculins” (fortalesa, actitud enèrgica, capacitat oratòria -utilitzen un to fort al parlar-...).

Aleshores “l'èxit” d'una o algunes “dones” individuals serveix realment per combatre l'exclusió de gènere sexual o de d'altres tipus?

En aquest cas, si no es combaten els rols i l'escala de valors dins la mateixa assemblea, l'únic que passa és que aquestes “dones privilegiades” es converteixen en una espècie d'excepció que no ajuda al desenvolupament en la vida política d'altres “dones” amb un caràcter més “femení” (més o menys vinculades a l'edat, la manera de ser, etc), a la vegada que també pot arribar a excloure a membres “masculins” que no exerceixen prou aquestes “propietats masculines” que donen “reconeixement” en l'assemblea.

I aquest aspecte també pot desenvolupar-se en un col·lectiu “excloent”, on unes quantes assumeixin aquests rols “masculins” en la direcció del col·lectiu. Aleshores l'únic que s'estaria demostrant és que hi ha certes persones que poden ocupar posicions “masculines”, però no s'estaria neutralitzant la opressió de gènere sexual, ja que s'identificarien com a individus aïllats que reproduïen els mateixos rols de desigualtat, fins i tot sobre altres persones, representants aquestes del rol “femení”...

Aquestes són algunes de les contradiccions que poden sorgir, més o menys importants segons la seva acceptació i influència, però que cal tenir presents, així com és necessari anar-ne analitzant d'altres, sense que això sigui una trava per al moviment, al contrari, hauria de formar part del moviment, de la lluita.

I per anar superant aquestes contradiccions trobo més necessari que mai el treball col·lectiu en el replantejament de la qüestió del gènere sexual. “El propi subjecte no pot tenir el voluntarisme de pensar que els altres no li atribuiran un gènere i que el construirà segons el seu desig”¹⁶, apunta Diana Maffia.

Treballant noves relacions i rols en la pràctica condicionarem noves percepcions, que condicionaran noves identitats. Així, a través de la influència cultural anirem incidint en les conductes socials. Per aquest motiu cal que ens armem de la responsabilitat que exigeix ser tal referent, sense perdre la humilitat i el contacte directe amb la organització, el moviment i la societat, hem d'intentar educar constantment la nostra consciència i actuar conseqüentment, amb l'empenta de saber que estem contribuint a transformar els ciments culturals que sostenen aquest sistema capitalista patriarcal i amb la lucidesa i capacitat planificadora estratègica que requereix la ocasió.

“No estem lluitant per una millor inclusió entre grups d'exclusos i excloses. Estem dient que és necessari repensar la teoria amb què es creen i

¹⁶ Diana Maffia. “Lo que no tiene nombre”.

*construeixen els nostres moviments que se senten i es volen populars, revisar críticament les nostres pràctiques, concepcions, intentant que al mateix temps que es talla la ruta, o es debat en assemblea, o es menja en un menjador comunitari, es vagin modificant els vincles i relacions a l'interior d'aquests moviments, basades moltes vegades en l'autoritarisme, el masclisme, la homofòbia, la xenofòbia, el racisme. Que es vagin creant espais on puguem intuir el món que desitgem, i sapiguem multiplicar pràctiques de llibertat. Pel contrari, aquests espais també poden tornar-se llocs en els que es condiciona i reforça el prejudici i la opressió*¹⁷ (Claudia Korol).

EL LLENGUATGE

Dins de tots aquests plantejaments ens trobem immerses en un tipus de llenguatge que en cap cas hi juga un paper "neutre" en el conflicte. Segons Diana Maffia, *"com a éssers humans, vivim atrapats entre la singularitat de l'existència i la universalitat del llenguatge"*¹⁸, i per això considera que *"és pertinent considerar al llenguatge com un lloc que expressa, construeix i reforça relacions de poder"*¹⁹.

En aquest sentit, Alizia Stürtze destaca que *"el llenguatge és el primer vehicle de poder i la utilització històrica de termes com "home" (homo sapiens, drotis de l'homme, mankind...) en un sentit 'universal' i suposadament neutre per a referir-se als dos sexes és obvi que ha servit, i encara serveix, per establir i mantenir una clara jerarquia entre ambdós"*²⁰.

D'aquí la necessitat de transformació del llenguatge. Crear un llenguatge on hi hagi la possibilitat de referir-se a la persona independentment del seu gènere sexual quan la identificació d'aquest no sigui necessari. Per exemple, per analitzar un succés de "violència de gènere", evidentment s'haurà d'especificar el gènere sexual de la persona agressora i de la persona agredida, però si es tracta de qualsevol altre afer on no s'hagi de destacar la identitat sexual (esperem que la major part de les vegades) hauríem de poder obviar la diferenciació de gènere sexual, de la mateixa manera que obviem la diferenciació ètnica, la diferenciació edista, o l'econòmica.

En el nostre llenguatge, estem acostumades a utilitzar el gènere "masculí" com a neutre quan estem parlant d'un grup de persones (i s'utilitza el "masculí" o el "femení" quan es tracta d'una sola persona, depenent del seu gènere sexual). La qüestió és trobar una fórmula on al parlar de "persones" no se n'especifiqui el seu gènere sexual, i a més tenint en compte que l'ús del "masculí" com a gènere neutre en una societat on predomina l'explotació de gènere "masculí heterosexual" sobre el "femení" entre altres, pot ser un entrebanc per a la recerca de la superació d'aquesta explotació.

¹⁷ Claudia Korol. "Miedo a la libertad".

¹⁸ Diana Maffia. "Lo que no tiene nombre".

¹⁹ Sonia Tessa. "Sobre el lenguaje masculinizado".

²⁰ Alizia Stürtze. "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional".

FEMINITZAR EL LLENGUATGE? LA RECERCA DE LA NEUTRALITAT

Alizia Stürtze apunta que es considera que *“la ‘feminització’ de les paraules és un objectiu important en el sentit de que permet visualitzar el món de les dones”*²¹, però alerta de que *“no sé fins a quin punt no pot produir enganyosos efectes la utilització d’una terminologia ‘correcta’ per part de teòrics o polítics que aprofiten el llenguatge per donar una falsa impressió de tolerància i inclusió però que, en la pràctica, no sols no assumeixen la igualtat en la diferència dels gèneres sinó que estan prenent mesures polítiques que estan tenint un fort impacte negatiu en la dona”*²².

La proposta d’emprar el “femení” al referir-nos a una o més persones independentment del seu gènere sexual, aprofitant que el concepte “persona” etimològicament és “femení”, serveix a la vegada per donar un impuls necessari a la desaparició d’un llenguatge sexista que respon clarament a una estructura patriarcal de la societat, i a la vegada serveix per fomentar la desaparició de tota “desigualtat” de gènere sexual, fent-se seu per part del gènere “masculí” (heterosexual o homosexual) d’un concepte “femení” que passarà a ser “neutre” i separant l’element característic de gènere sexual per part del gènere “femení” (heterosexual o homosexual).

O sigui, a través d’una mesura que pot crear cert impacte social, al intentar desfer concepcions assumides mitjançant el llenguatge, pretendria eliminar-ne la diferenciació implícita del gènere sexual quan ens referim a les persones. Cosa que no impedeix reflectir-lo quan ho creguéssim convenient.

En aquest sentit, l’expressió “estic contenta” hauria de poder ser utilitzada per qualsevol persona (ja que en principi el fet d’estar contenta no ha de tenir a veure amb el gènere sexual del subjecte, i en el cas de que hi tingués a veure ja s’especificaria -“com que sóc ‘home heterosexual’ i m’ha passat tal cosa, estic contenta”-).

Per tant, aquesta “feminització” del llenguatge en cap cas suposa discriminar l’element “masculí”, sinó que precisament busca fer desaparèixer l’element discriminatori del llenguatge, anant més enllà de l’ús de “els/les” o “les/els”, que a part de dificultar la lectura no deixa de ser un element d’identificació de gènere sexual implícit en tot moment que ens referim a persones que no tindria raó de ser.

Evidentment tampoc defujo les advertències d’Alizia Stürtze, tals com, *“en tant es mantinguin els diferents rols socials assignats i consegüentment les diferències de poder i les ideologies que les han sostingut, la lluita de la dona no pot en absolut ser neutra ni els seus reptes poden quedar-se en una mera neutralitat terminològica”*²³, al contrari, defenso la lluita permanent mentre es mantingui aquesta o qualsevol altra opressió. Però en aquest sentit també crec

²¹ Alizia Stürtze. “La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional”.

²² Alizia Stürtze. “La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional”.

²³ Alizia Stürtze. “La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional”.

que la terminologia “neutre” a través de la terminologia “femenina” pot servir per vehiculitzar la lluita, ja sigui en la desobediència a utilitzar un aspecte patriarcal del llenguatge, en la pràctica revolucionària de la seva transformació o si més no a extreure'n el debat, ja que cada cop que s'utilitza davant persones que o no ho han sentit mai o no ho han acabat de comprendre, et força a treure el discurs feminista que hi porta implícit.

I és que el tema tampoc és tant recargolat. Si per escriure aquest article considero que no és imprescindible que em presenti com a jove de 26 anys, heterosexual, amb la tonalitat de pell més aviat “clara?”, catalana de nacionalitat, amb plantejaments específics sobre la identitat nacional, habitant de l'Estat Espanyol per imperatiu legal, europea per naixement geogràfic i crítica de la mateixa cultura imperial occidental, assalariada i econòmicament dependent de la meua força de treball dins d'un Estat expoliador i explotador, comunista per convicció, en lluita amb les meves pròpies contradiccions, i actualment amb un estat anímic més aviat baix degut a un seguit de circumstàncies... tampoc crec que hauria de ser imprescindible definir-me com a “masculí” o com a “femení” de gènere sexual. Tot i que si ho cregués convenient ho podria especificar, tal com podria especificar les altres característiques.

Així, vull poder dir que estic prou satisfeta del resultat final de l'article sense presentar-me, ni que em creguin presentada, com a mascle o femella.

NOTA: Reconec que al utilitzar altres escrits per al treball, puc haver “manipulat” o interpretat a la meua manera les diverses cites utilitzades, així doncs, aquestes, en aquest treball, només cal concebre-les en relació als “meus” plantejaments. Si algú li interessa contextualitzar-les en el seu lloc original, que es dirigeixi als escrits d'on han sortit.

